Standpuntstuk: Die Beëindiging van die BBBEE-Raamwerk en die Bevordering van Ware Gelykheid in Suid-Afrika (2025)

(Weergawe 1.0)

Uitgereik deur: Liberty Fighters Network (www.libertyfighters.org)

Datum: 7 November 2025

1. Uitvoerende Opsomming

Na een-en-dertig (31) jaar van grondwetlike demokrasie funksioneer Suid-Afrika steeds onder ’n rasgebaseerde ekonomiese stelsel, bekend as **Breëbasis- Swart Ekonomiese Bemagtiging (BBBEE)**[1]. Wat oorspronklik bedoel was om die strukturele ongelykhede van segregasie te herstel, het nou ontwikkel tot ’n uitsluitende instrument wat nuwe vorme van diskriminasie bestendig.

[1] Aangesien die Engelse term “*BBBEE*” alombekend is, word dit gebruik in plaas van die korrekte Afrikaanse afkorting “BSEB”. Omrede die Afrikaanse woord “Apartheid” alombekend is vir die Engelse stelsel van “*segregation*”, vertrou ons dat daar nie enige beswaar sal wees indien ons aanhou om “BBBEE” te gebruik om na hierdie diskriminerende stelsel te verwys nie.

Die **Liberty Fighters Network (LFN)** voer aan dat die voortgesette afdwinging van BBBEE in sy huidige vorm die **Gelykheidsklousule (Artikel 9)** van die **Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, 1996**, skend en die grondliggende waarde van nie-rassigheid, soos vervat in die Aanhef en Artikel 1(b) van die Grondwet, ondermyn.

LFN doen ’n beroep op die volledige herroeping van die BBBEE-wetgewende en beleidsraamwerk en die instelling van ’n **nie-rassige, behoefte-gebaseerde bemagtigingstelsel** wat alle ekonomies benadeelde Suid-Afrikaners bevoordeel — ongeag ras, kleur of afkoms.

2. Agtergrond en Konteks

BBBEE is ingestel deur die Wet op **Breëbasis- Swart Ekonomiese Bemagtiging, 2003 (Wet Nr. 53 van 2003)**, soos gemagtig ingevolge **Artikel 9(2)** van die Grondwet, wat maatreëls toelaat ‘ontwerp om persone te beskerm of te bevorder wat deur onbillike diskriminasie benadeel is’.

Artikel 9(2) skep egter nie ’n onbeperkte mandaat vir rasgebaseerde voorkeur nie. Die **Grondwetlike Hof** het in ***Minister van Finansies v Van Heerden 2004 (6) SA 121 (GH)*** beslis dat regstellende maatreëls moet:

1. Gerig wees op persone of kategorieë van persone wat deur onbillike diskriminasie benadeel is;

2. Ontwerp wees om sodanige persone te beskerm of te bevorder; en

3. Die bereiking van gelykheid bevorder.

Die Hof het beklemtoon dat, sodra gelykheid in wese bereik is, **voortgesette differensiële behandeling self onbillike diskriminasie kan uitmaak**.

Na drie dekades van demokrasie het die strukturele toestande wat BBBEE regverdig het, verander. Miljoene Suid-Afrikaners van alle rasse ervaar nou armoede, terwyl politieke elites — oor rassegrense heen — buite verhouding voordeel trek uit BBBEE-strukture.

3. LFN se Grondwetlike Standpunt

LFN bevestig dat:

- **Artikel 9(1)** gelykheid voor die reg vir ‘elkeen’ waarborg.
- **Artikel 9(3)** onbillike diskriminasie deur die staat op grond van ras uitdruklik verbied.
- **Artikel 10** die reg op waardigheid waarborg, wat die reg op self-identiteit sonder staatsopgelegde rasse-etikette insluit.
- **Artikel 1(b)** nie-rassigheid as ’n grondliggende grondwetlike waarde lys.

Die voortgesette toepassing van BBBEE op grond van segregasie-era rasseklassifikasies is dus in stryd met die letter en gees van die Grondwet.

4. Oor Rasse-Selfidentifikasie en Afrika-Identiteit

LFN merk op dat die **Departement van Binnelandse Sake** nie meer vereis of rasseklassifikasie in die identiteitsdokumentstelsel stoor nie. Waar sodanige data bestaan, is dit beperk tot argiefrekords van ouers se klassifikasies. Daar is gevolglik **geen betroubare of wettige basis** vir die staat of private instellings om ’n individu se ras vir BBBEE-doeleindes te bepaal nie.

In ’n globale konteks waar persoonlike identiteit — insluitend geslag en kulturele affiliasie — as ’n saak van selfbepaling erken word, volg dit dat burgers hulself wettiglik **rassematig mag identifiseer of kies om glad nie te identifiseer nie**.

LFN bevestig dus dat alle persone wat in **Afrika gebore** is, **Afrikaners** is, ongeag afkoms of velkleur. Om enige Suid-Afrikaanse burger die reg te ontken om as Afrikaan te identifiseer, is onbestaanbaar met die **vryheid van assosiasie (Artikel 18)** en **waardigheid (Artikel 10)** soos beskerm deur die Grondwet.

5. Waarom BBBEE Gefaal het en Nou Moet Eindig

1. **Vestiging van Nuwe Diskriminasie:** BBBEE sluit tans miljoene Suid-Afrikaners slegs op grond van ras uit, in stryd met Artikel 9(3).

2. **Korrupsie en Elite-Kaping:** Veelvuldige verslae deur onder andere die **Ouditeur-generaal** en die **Staatsdienskommissie** bevestig dat BBBEE

hoofsaaklik polities gekonnekteerde elites bevoordeel het eerder as die arm meerderheid.

3. **Ekonomiese Oneffektiwiteit:** Empiriese data van die **Nasionale Tesourie (2022)** toon dalende buitelandse beleggings en produktiwiteit weens aanbestedingsversteurings.

4. **Maatskaplike Verdeeldheid:** In plaas daarvan om versoening te bevorder, bestendig BBBEE rassewrewel en ondermyn dit die nasionale eenheid wat in die Aanhef voorsien is.

5. **Administratiewe Onmoontlikheid:** Sonder betroubare rasse-data steun BBBEE-verifikasie op selfverklaring en privaat sertifisering — wat vatbaar is vir bedrog en willekeurige toepassing.

6. LFN se Voorstel vir ’n Inklusiewe Toekoms

LFN stel voor dat Suid-Afrika van ’n **rasgebaseerde** na ’n **sosio-ekonomiese bemagtigingsmodel** oorgaan. Die nuwe raamwerk behoort:

- Op **armoedeverligting, vaardigheidsontwikkeling en ondernemingsondersteuning** te fokus ongeag ras;
- **Burgerskap en verblyf** bo herkoms te prioritiseer;
- **Vrywillige mentorskap en beleggingsvennootskappe** oor rasse- en kultuurlyne heen aan te moedig; en

- ’n Nuwe etos van **ekonomiese patriotisme** te bevorder — om Suid-Afrikaners as Suid-Afrikaners te bemagtig.

7. Gevolgtrekking en Verklaring

Na 31 jaar van demokrasie het BBBEE sy historiese doel bereik en moet dit nou plek maak vir ’n era van ware gelykheid. Die voortgesette rasgebaseerde diskriminasie skend beide die Grondwet en die morele gewete.

LFN doen dus ’n beroep op:

- Die **Kabinet** om wetgewende stappe te neem om die **BBBEE-wet te herroep** en dit met ’n inklusiewe ekonomiese deelnemingsraamwerk te vervang;
- Die **Grondwetlike Hof** om te bevestig dat rasgebaseerde regstellende maatreëls nie oneindig kan voortduur sonder nuwe empiriese regverdiging nie; en
- Alle Suid-Afrikaners, ongeag agtergrond, om hul gedeelde identiteit as **Afrikaners** te omhels en saam te staan vir ’n nie-rassige, voorspoedige Republiek.

“Suid-Afrika behoort aan almal wat daarin woon, verenig in ons diversiteit.” — *Aanhef, Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, 1996*

❑❑❑